

KONRAD GŁOMBIK

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego

<https://orcid.org/0000-0001-8461-965X>

Eberhard Schockenhoff (1953–2020) – teolog na barykadach współczesnych debat etycznych

W drugiej połowie lipca 2020 r. środowisko teologów europejskich zostało poruszone nagłą śmiercią jednego ze swoich wybitnych przedstawicieli, profesora teologii moralnej Uniwersytetu we Fryburgu Bryzgowijskim. Ks. Eberhard Schockenhoff przez swoje liczne publikacje i naukowe projekty badawcze był znany i uznawany za autorytet w dziedzinie moralności chrześcijańskiej w Niemczech i Europie. Jego działalność nie ograniczała się jedynie do ośrodków akademickich w Niemczech i Europie Zachodniej, ale był znany i ceniony także w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, a jego kontakty obejmowały także naukowców Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Jego nagłe odejście jest wielką stratą dla środowiska europejskich teologów. Jest to także okazja do przypomnienia jego biografii, dokonania dla teologii moralnej, a także związku z opolskimi teologami.

Eberhard Schockenhoff urodził się 29 marca 1953 r. w Stuttgarcie. Po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w Gimnazjum im. Friedricha Schillera w Ludwigsburgu rozpoczął w 1972 r. studia teologii katolickiej na Uniwersytecie Eberharda Karla w Tybindze i Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie. W Rzymie w 1978 r. przyjął święcenia kapłańskie i został kapłanem diecezji Rottenburg – Stuttgart. Studia teologiczne ukończył w 1979 r. w Rzymie, uzyskując licencjat rzymski z teologii moralnej pod kierunkiem prof. Klaus Demmera (1931–2014). W latach 1979–1982 był wikariuszem w Elwangen (Jagst) i Stuttgarcie. Następnie został asystentem przy fundacji Wilhelma w Tybindze, a w 1986 r. obronił doktorat z teologii moralnej. Dysertację na temat *Bonum hominis. Die anthropologischen und theologischen Grundlagen der Tugendethik des Thomas von Aquin* przygotował pod kie-

runkiem prof. Alfonsa Auera (1915–2005). W latach 1986–1988 Schockenhoff był asystentem na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Tybindze w katedrze, którą kierował ks. prof. Walter Kasper. W 1989 r. w Tybindze uzyskał habilitację. W latach 1990–1994 był profesorem teologii moralnej na Uniwersytecie w Raty-zbonie, a od 1994 r. aż do śmierci kierował katedrą teologii moralnej na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Alberta Ludwika we Fryburgu Bryzgowijskim. Nie przyjął proponowanych mu katedr teologii moralnej w Monachium w 1998 r. oraz w Tybindze w 2006 r.

Prof. Schockenhoff należał do wielu różnych organizacji niemieckich i między-narodowych. W latach 1992–2004 pełnił funkcję duchowego asystenta *Katholische Ärztarbeit Deutschland* (KÄAD), w latach 1995–2005 był członkiem ekumenicz-nej komisji dialogu *Church and Justification* między Kościołem katolickim i Świa-towym Związkiem Luteranckim, od 1996 r. był członkiem kuratorium Instytutu Johanna Adama Möhlera w Paderborn, a od 2001 r. redaktorem naczelnym czasopisma „*Zeitschrift für medizinische Ethik*”. W 2001 r. decyzją rządu niemieckiego został powołany do Narodowej Rady Etycznej (*Nationaler Ethikrat*). Po powołaniu nowego gremium – Niemieckiej Rady Etycznej (*Deutscher Ethikrat*) – w 2008 r. stał się jego członkiem, w latach 2008–2012 był zastępcą przewodniczącego, a w 2012 r. został ponownie członkiem. Od 2009 r. był zwyczajnym członkiem Heidelberskiej Akademii Nauk. W 2011 r. został sygnatariuszem memorandum *Kirche 2011: Ein notwendiger Aufbruch*. W 2016 r. w został mianowany przez Konferencję Episkopatu Niemiec na przewodniczącego *Katholischer Akademischer Ausländerdienst* (KAAD), gremium, które przyznaje stypendia naukowcom z za-granicy. W 2017 r. *Salzburger Schulwochen* przyznała prof. Schockenhoffowi do-roczną nagrodę. Od czasów szkolnych był członkiem związku *Neudeutschland*, a od czasu studiów należał do katolickich stowarzyszeń studenckich: *AV Albertus Magnus Tübingen*, *KStV Alamannia Tübingen* i *KDStV Hercynia Freiburg im Breisgau*. W ostatnim czasie był zaangażowany w ramach „drogi synodalnej” Ko-ścioła w Niemczech – w forum zajmującym się zagadnieniami etyki seksualnej.

Eberhard Schockenhoff zmarł w szpitalu we Fryburgu Bryzgowijskim 18 lipca 2020 r. wskutek wypadku, który wydarzył się w jego mieszkaniu. Jego pogrzeb odbył się 24 lipca 2020 r. w katedrze fryburskiej, po czym został pochowany na cmentarzu parafialnym przy kościele w Sölden koło Fryburga Bryzgowijskiego, gdzie posługiwał jako kapłan.

Eberhard Schockenhoff jest autorem licznych publikacji naukowych dotyczą-cych aktualnie dyskutowanych problemów społecznych i moralnych. Artykuły jego autorstwa ukazywały się zarówno na łamach niemieckich czasopism naukowych i książkach zbiorowych, jak i w periodykach wydawanych w innych krajach eu-

ropejskich. W Polsce teksty Schockenhoffa zostały opublikowane m.in. na łamach miesięcznika „Więź”. Spod pióra Schockenhoffa wyszło wiele książek, które znalazły uznanie wśród teologów moralistów, a niektóre z nich doczekały się tłumaczeń na inne języki, dzięki czemu jego myśl wykracza poza obszar języka niemieckiego. Spośród książek, które dotyczą aktualnych problemów społecznych przedstawionych z perspektywy katolickiej teologii moralnej, na szczególną uwagę zasługują: *Im Laboratorium der Schöpfung. Gentechnologie, Reproduktionsbiologie und Menschenwürde* (Schwabenerverlag, Ostfildern 1991), *Sterbehilfe und Menschenwürde. Die Begleitung zu einem „eigenen Tod“* (Pustet, Regensburg 1991), *Genug Platz für alle? Bevölkerungswachstum, Welternährung und Familienplanung* (Schwabenerverlag, Ostfildern 1992), *Naturrecht und Menschenwürde. Universale Ethik in einer geschichtlichen Welt* (Matthias-Grünewald-Verlag, Mainz 1996), *Zur Lüge verdammt? Politik, Medien, Justiz, Wissenschaft und die Ethik der Wahrheit* (Herder, Freiburg im Br. 2000), *Wie gewiss ist das Gewissen? Eine ethische Orientierung* (Herder, Freiburg im Br. 2003), *Grundlegung der Ethik. Ein theologischer Entwurf* (Herder, Freiburg im Br. 2007), *Theologie der Freiheit* (Herder, Freiburg im Br. 2007), *Chancen zur Versöhnung? Die Kirche und die wiederverheirateten Geschiedenen* (Herder, Freiburg im Br. 2011), *Ethik des Lebens. Grundlagen und neue Herausforderungen* (Herder, Freiburg im Br. 2013²), *Entschiedenheit und Widerstand. Das Lebenszeugnis der Märtyrer* (Herder, Freiburg im Br. 2015), *Kein Ende der Gewalt? Friedensethik für eine globalisierte Welt* (Herder, Freiburg im Br. 2018), *Frieden auf Erden? Weihnachten als Provokation* (Herder, Freiburg im Br. 2019). Już same tytuły książek Schockenhoffa wskazują, że wiodącym obszarem prowadzonych przez niego badań naukowych była teologia moralna szczegółowa, a w niej bioetyka, etyka pokoju oraz etyka seksualna i małżeńska. Zwłaszcza w obszarze tych zagadnień Schockenhoff odważnie występował na barykadach dyskusji współczesnych nurtów myślenia, zdominowanych przez indywidualizm, pragmatyzm i utylitaryzm. Schockenhoff w tym kontekście sięgając do podstaw moralności katolickiej, odważnie przedstawiał solidnie uzasadnione i przekonujące stanowiska, które nie zawsze w pełni pokrywały się z wykładnią Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, co sprawiało, że nierzadko spotykał się z niezrozumieniem i krytyką w gronie niektórych katolickich teologów moralistów. W obszarze badań z zakresu teologii moralnej fundamentalnej Schockenhoffowi udało się postawić pomost pomiędzy autonomią moralną i etyką wiary, które były przedmiotem dyskusji niemieckich teologów moralistów i prowadziły do dwóch przeciwstawnych ujęć. Według Schockenhoffa etyka chrześcijańska jest autonomią moralną o ile chodzi w niej o rozumową zdolność człowieka do przyjęcia wezwania moralnego, które jednocześnie dla osoby wierzącej wynika z przesłania etycznego Jezusa, wy-

rażonego w przykazaniu miłości Boga i bliźniego. Stąd każda etyka chrześcijańska jest etyką wiary.

Przez swoją naukową działalność Eberhard Schockenhoff był związany także z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego. Początki tej współpracy sięgają pierwszych lat po powstaniu Uniwersytetu Opolskiego i wiążą się z jego obecnością na międzynarodowych sympozjach organizowanych przez ks. prof. Alojzego Marcola (1931–2017) w Opolu. Współpraca ta zaowocowała wydaniem przez Redakcję Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego książki Schockenhoffa pt. *Jaką pewność daje nam sumienie? Orientacja etyczna* (Opole 2006) w tłumaczeniu A. Marcola. Współpracę z niemieckim teologiem kontynuowało kolejne pokolenie polskich teologów moralistów. Owocem tej współpracy stał się m.in. przekład obszernej monografii *Etyka życia. Podstawy i nowe wyzwania* (Opole 2014) w przekładzie Konrada Glombika, która została wydana przez Redakcję Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Książka ta stała się trzecim przekładem – obok wydania w języku hiszpańskim i słoweńskim. W ostatnich latach Schockenhoff uczestniczył w kilku międzynarodowych sympozjach organizowanych przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego: 18 marca 2015 r. w związku z prezentacją przekładu książki *Etyka życia* wygłosił referat na temat argumentu autonomii w dyskusjach o eutanazji w Niemczech, 24 listopada 2016 r. uczestniczył w Opolu w sympozjum międzynarodowym na temat adhortacji apostołskiej *Amoris laetitia*, a 12 czerwca 2017 r. wziął udział w konferencji zorganizowanej we współpracy ze Stowarzyszeniem Teologów Moralistów w Nysie na temat implikacji teologicznomoralnych adhortacji *Amoris laetitia*. Wygłoszone przez Schockenhoffa referaty, dotyczące aktualnych zagadnień, opierały się na wyważonych i dobrze uzasadnionych argumentach, choć w środowisku polskich teologów spotkały się także z krytycznymi stanowiskami, co niemiecki teolog przyjmował ze spokojem. Prof. Schockenhoff należał także do międzynarodowej rady naukowej półrocznika „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, a jego teksty ukazały się także na tych łamach.

Nieoczekiwana śmierć prof. Schockenhoffa, wybitnego naukowca, jest wielką stratą dla niemieckiej i europejskiej teologii. Jako teolog charakteryzował się miłością do Kościoła i wysokim poczuciem odpowiedzialności za dobro wspólne. W przekonaniu Annette Schavan Schockenhoff w obliczu procesów przemian posiadał zdolność prezentacji jasności argumentacji, powiązania etyki i etosu, a wobec szerokiej opinii publicznej z poczuciem odpowiedzialności świadczył o tym, co z perspektywy chrześcijańskiej nie może zostać przeoczone, jeśli chce się działać w sposób zdecydowany i odpowiedzialny. Obok działalności

naukowej istotnym elementem jego życia była posługa kapłańska, którą pełnił z wielką pasją, gorliwością i zaangażowaniem, głównie w kościele św. Fidesa i Marka w miejscowości Sölden niedaleko Fryburga Bryzgowijskiego. Jako kapłan i teolog z odwagą występował w różnych gremiach o charakterze publicznym i politycznym, wyjaśniając złożone współczesne problemy etyczne, przez co wywarł wpływ także na kulturę polityczną w Niemczech i znalazł uznanie w środowiskach pozakościelnych i pozateologicznych. Przy wszystkich funkcjach i zadaniach, które wypełniał, był zawsze człowiekiem pełnym serdeczności, otwartości i życzliwości. W spotkaniu i rozmowach z profesorem o sławie europejskiej można było doświadczać zwyczajnego koleżeństwa. Jego życie i działalność, przerwane w sposób nieoczekiwany, znajdują wypełnienie w Bogu, zgodnie z przekonaniem, które głosił i które stało się jego dewizą życiową: *Das menschliche Leben findet in Gott seine Vollendung*.

Opracowanie powstało na podstawie:

- Annette Schavan. 2020. „Eberhard Schockenhoff: Mensch des Friedens”. Herder Korrespondenz 74 (8): 8.
2020. „Der Zugewandte”. Christ in der Gegenwart 72 (32): 328.
- Konrad Glombik. 2015. Etyka życia Eberharda Schockenhoffa po polsku”. Indeks 7–8: 134–135. https://de.wikipedia.org/wiki/Eberhard_Schockenhoff (3.10.2020).

